

46315 - BALIN ZEKÂTI VAR MIDİR?

Soru

Bala zekât vermek gerekir mi?

Detaylı cevap

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Bazı âlimler -bunlardan birisi de İmam Ahmed'dir-, bala zekât gerektiği görüşüne varmışlardır. Bu konuda birçok delili dayanak göstermişlerdir. Bu delillerden bazıları şunlardır:

1. Amr b. Şuayb'dan, o babasından, o dedesinden, o da Abdullah b. Amr'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiğine göre, o şöyle demiştir:

[إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ مِنَ الْعَسَلِ الْعُشْرَ] رواه ابن ماجه وقال الألباني في صحيح ابن ماجه: حسن صحيح

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- baldan öşür aldı." (İbn-i Mâce; hadis no: 1824. Elbânî, "Sahîh-i İbn-i Mâce"de: 'Hadis, hasen sahihtir', demiştir.)

Öşür: Mahsülden (üründen) dînen alınması gereken onda bir vergi, âşâr vergisi.

2. Süleyman b. Musa, Ebu Seyyâra el-Mute'î'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet ettiğine göre, Ebu Seyyâra:

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ لِي نَحْلًا. قَالَ: أَدِّ الْعُشْرَ. قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! اِحْمِهَا لِي فَحَمَاهَا لِي [رواه ابن ماجه وقال الألباني في صحيح ابن ماجه: حسن لغيره]

"Ben:

-Ey Allah'ın elçisi! Benim bal arıları var, dedim.

İslam Soru ve Cevap

Genel Direktör

Şeyh Muhammed Salih el-Muneccid

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

- Balının öşrünü (ondan birini) ver, buyurdu.

Ben:

-Ey Allah'ın elçisi! (Kimsenin onda hevesi olmasın diye) onu benim için korur musun? dedim.Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bal arılarımı korumaya aldı." (İbn-i Mâce; hadis no: 1823. Elbânî, "Sahîh-i İbn-i Mâce"de: 'Hadis, hasen liğahrihi'dir', demiştir.)

es-Sindî, İbn-i Mâce'nin hâşiyesinde şöyle demiştir:

"Zevâid'de şöyle denilmiştir: İbn-i Ebî Hâtim babasından rivâyetle şöyle demiştir: Süleyman b. Musa, Ebu Seyyâra ile (hadisi rivâyet etmesi için) biraraya gelmemiştir. Dolayısıyla hadis, mürsel'dir.

Tirmizî de "el-İlel" adlı kitabında Buhârî'de, bu hadisten sonra şunu anlatmıştır:

-Bu hadis, mürsel'dir.

Sonra şöyle demiştir:

- Süleyman b. Musa, sahâbeden hiç kimseye kavuşmamıştır."

3. Amr b. Şuayb'dan, o babasından, o dedesinden rivâyet ettiğine göre, o şöyle demiştir:

جَاءَ هِلَالَ أَحَدِ بَنِي مُتْعَانَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ^٨ بِعُشُورِ نَحْلٍ لَهُ، وَكَانَ سَأَلَهُ أَنْ يَحْمِيَ لَهُ وَادِيًا يُقَالُ لَهُ: سَلْبَةٌ، فَحَمَى لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَلِكَ الْوَادِي، فَلَمَّا وُلِّيَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ اِكْتَبَ سُفْيَانُ بْنُ وَهْبٍ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ يَسْأَلُهُ عَنْ ذَلِكَ، فَكَتَبَ عُمَرُ إِنْ أَدَّى إِلَيْكَ مَا كَانَ يُؤَدِّي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ^٨ مِنْ عُشُورِ نَحْلِهِ فَاحْمِ لَهُ سَلْبَةَ، وَإِلَّا فَاتِمًا هُوَ ذُبَابٌ غَيْثٌ يَأْكُلُهُ مَنْ [يَشَاءُ.] رواه ابن ماجه وحسنه الألباني في صحيح أبي داود

"Mut'ân oğullarından olan Hilâl, balının öşürleriyle birlikte Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in

İslam Soru ve Cevap

Genel Direktör

Şeyh Muhammed Salih el-Munecid

huzuruna geldi. Hilâl'in, Selebe adındaki vâdide balı vardı ve (kimsenin onda hevesi olmasın diye) Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den onları korumasını istemişti. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- de onun için o vâdiyi korumaya almıştı. Ömer b. Hattâb -Allah ondan râzı olsun- (Ebubekir'den vefâtından sonra) hâlife olunca, Süfyân b. Vehb, Ömer b. Hattâb bir mektup yazarak bunu sordu. Bunun üzerine Ömer b. Hattâb -Allah ondan râzı olsun- şöyle yazdı: Eğer Hilâl, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e verdiği balının öşrünü sana da verirse, Selebe vâdisindeki balını korumaya al, yoksa onu koruma altına alman gerekmez.Çünkü bu bal, dileyenin yağmurun yağmasıyla yeşeren bitkilerden beslenip bal yapan arının balıdır, onu dileyen yiyebilir." (Ebu Dâvud;hadis no: 1600. Elbânî, "Sahîh-i Ebî Dâvud"da: 'Hadis, hasen'dir', demiştir.)

Bu hadis, yine, Ömer b. Abdulaziz -Allah ona rahmet etsin- rivâyet rivâyet olunmuş, ancak en doğru olan görüşe göre, balda zekâtın olmamasıdır.

İmam Ahmed'e:

"Sen de bala zekât gerekir görüşüne varıyor musun? diye sorulduğu zaman,o şöyle cevap vermiştir:

"Evet, ben de, bala zekât gerekir görüşüne varıyorum. O da öşürdür. Nitekim Ömer sahâden bunu almıştı."

"Sahâbe bu zekâtı nâfile babından vermiş olabilirler mi? diye sordum.

Bana: Hayır, aksine farz olduğu için almıştır, dedi." (Bkz:"el-Muğnî"; c:4, s:183-184)

İlim ehlinin çoğunluğu -ki İmam Mâlik ve İmam Şâfiî de bunlardandır-, bala zekât gerekmediği görüşüne varmışlardır. Bu âlimler, bala zekâtın gerektiği konusunda rivâyet olunan hadislerin zayıf olduğunu söylemişler ve bu hadislerden sahih olanını ise, -Ömer'den gelen hadisin zâhirinde olduğu gibi- baldan verilen öşrün, himâye (koruma) karşılığında olmasına yorumlamışlardır.

İslam Soru ve Cevap

Genel Direktör
Şeyh Muhammed Salih el-Muneccid

İmam Buhârî -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Yağmur ve akan su ile sulanan ürünlerde öşür babı ve Ömer b. Abdulaziz bala (zekât olarak) bir şey gerektiğini görmezdi."

Hâfız İbn-i Hacer -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"İbn-i Ebî Şeybe ve Abdurrazzak'tan sahih bir senedle rivâyet olduğuna göre, Abdullah b. Ömer'in azatlı kölesi Nâfi' şöyle demiştir:

بَعَثَنِي عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَلَى الْيَمَنِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَخُذَ مِنَ الْعَسَلِ الْعُشْرَ , فَقَالَ مُغِيرَةَ بْنُ حَكِيمِ الصَّنَعَانِيِّ : لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ ,
[فَكَتَبْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَقَالَ : صَدَقَ , هُوَ عَدْلٌ رِضًا , لَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ .] [فتح الباري

"Ömer b. Abdulaziz beni Yemen'e (zekât toplamam için) gönderdiğinde ben, baldan öşür alınmak istedim.Bunun üzerine Muğîre b. Hakîm es-San'ânî bana:

- Balda (zekât olarak) hiçbir şey yoktur (ona zekât gerekmez), deyince ben Ömer b. Abdulaziz'e bir mektup yazarak bunu bildirdim. Bunun üzerine Ömer b. Abdulaziz şöyle dedi: O doğru söylemiştir. O râzî olunan adâlettir. Balda (zekât olarak) hiçbir şey yoktur." (Fethu'l-Bârî)

Ömer b. Abdulaziz'den buna aykırı olarak Abdurrazzak'ın rivâyet ettiği başka bir rivâyet de gelmiştir.Fakat hadisin isnadı zayıftır. Birinci rivâyet daha sâbittir.

İmam Buhârî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda rivâyet olunan şu hadisin sanki zayıf olduğuna işâret etmek istemiştir:

[أَنَّ فِي الْعَسَلِ الْعُشْرَ] [رواه عبد الرزاق

"Balda (zekât olarak) öşür vardır." (Abdurrezzak)

İmam Buhârî -Allah ona rahmet etsin- tarihinde şöyle demiştir:

İslam Soru ve Cevap

Genel Direktör
Şeyh Muhammed Salih el-Muneccid

"Balın zekâtı konusunda sahih olan hiçbir şey yoktur."

Tirmizî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Bu konuda sahih olan hiçbir şey yoktur."

İmam Şâfiî de -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

[أَنْ فِي الْعَسَلِ الْعُشْرَ] رواه عبد الرزاق

"Balda (zekât olarak) öşür vardır." (Abdurrezzak)

Hadisi zayıftır.

İbn-i Münzir de -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Balda bir şeyin sâbit olduğuna dâir hiçbir haber ve icmâ yoktur. Bundan dolayı balda zekât yoktur. Bu, âlimlerin çoğunuluğunun görüşüdür." (İbn-i Münzir'in kısaltılarak alınan sözü burada bitmiştir.)

Ömer b. Hattâb'ın -Allah ondan râzı olsun- şu sözü, Hilâl'den almış olduğu şeyin zekât olmadığına, aksine bunun himâye (koruma) karşılığında almış olduğu şey olduğuna delildir:

إِنْ أَدَّى إِلَيْكَ مَا كَانَ يُؤَدِّي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عُشُورِ نَحْلِهِ فَاحْمِ لَهُ سَلْبَةَ

"Eğer Hilâl, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e verdiği balının öşrünü sana da verirse, Selebe vâdisindeki balını korumaya al."

Nitekim İbn-i Müflih el-Hanbelî de "el-Furû" adlı kitabında, balda zekâtın gerekli olduğunu söyleyenleri delillerini ve bu delillerin zayıf olduklarını gösteren sebepleri zikrettikten sonra şöyle demiştir:

"Bu ve bundan başkasını iyice düşünen kimseye, meselenin zayıf olduğu açıkça belli olur." ("el-

İslam Soru ve Cevap

Genel Direktör
Şeyh Muhammed Salih el-Muneccid

Furû"; c: 2, s: 448-450).

Değerli âlim Muhammed b. Sâlih el-Useymîn'e -Allah ona rahmet etsin-:

"Bala zekât gerekir mi?" diye sorulduğunda o şöyle cevap vermiştir:

"Doğru olan görüşe göre balda zekât yoktur. Çünkü Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den böyle bir şey gelmemiştir. Ancak Ömer b. Hattâb'tan -Allah ondan râzı olsun- bal üretilen yerleri koruma altına aldığı ve onlardan öşür aldığı gelmiştir. Buna göre, bala zekât gerekmez. Fakat insan balın zekâtını nâfile olarak çıkarırsa, bu iyilik sayılır. Belki bu davranışı, bal arılarının artmasına ve balının çoğalmasına sebep olur. Bala zekât gerekir, zekâtı vermeyen günahkâr olur, sözüne gelince, bunun hiçbir delili yoktur." (Bkz: Muhammed b. Sâlih el-useymîn: "Fetâvâ'z-Zekât"; s: 87).

İlmî Araştırmalar ve Fetvâ Dâimî Komitesi'ne: "Kovanlar aracılığıyla üretilen bala zekât gerekir mi?" diye sorulduğunda komite şu cevabı vermiştir:

"Kovanlar aracılığıyla üretilen balda zekât yoktur. Zekât, sahibi satmak amacıyla balı üretir, balın kıymetinin üzerinden bir tam hicrî yıl geçtikten sonrave nisab miktarına ulaşırsa, bu takdirde zekât, balın kıymeti üzerinden onda bir olarak verilir." ("İlmî Araştırmalar ve Fetvâ Dâimî Komitesi Fetvâları"; c: 9, s: 226)